

The Effectiveness of Parental Effectiveness Training on Parenting Stress and Academic Buoyancy of Migrant Students with Specific Learning Disabilities

Abdulqahir Hamed PhD Student in Psychology & Education of Children with Special Needs, University of Isfahan, Iran.

Salar Faramarzi * Professor, Department of Psychology & Education of Children with Special Needs, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Ahmad Abedi Professor, Department of Psychology & Education of Children with Special Needs University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Abstract

The study aimed to investigate the effectiveness of parenting effectiveness training on parenting stress and academic vitality of Afghan immigrant students with specific learning disabilities living in Isfahan. The research utilized a quasi-experimental method with a pre-test and post-test design, including a control group. For this purpose, 30 Afghan students living in Isfahan and their parents who were studying in the second year of primary school and in grades four to six in the academic year 2023-2024 were selected using a multi-stage sampling method and according to the criteria for entering the study and were randomly assigned to two experimental groups (15 people) and control (15 people). Parents in the experimental group underwent performance program training for two months, in eight 90-minute sessions. The control group did not receive any intervention during this period. To collect data, valid and standard instruments were used,

* Corresponding Author: s.faramarzi@edu.ui.ac.ir

How to Cite: Hamed, A., Faramarzi, S., Abedi, A. (2025). The Effectiveness of Parental Effectiveness Training on Parenting Stress and Academic Buoyancy of Migrant Students with Specific Learning Disabilities, *Journal of Psychology of Exceptional Individuals*, 15(58), 223-254. DOI: 10.22054/jpe.2025.82505.2760

including the Abidin Parenting Stress Questionnaire (1990), the Dehghanizadeh and Hosseinchari Academic Vitality Questionnaire (2012), and Raven's Progressive Matrices. The data were examined and analyzed using the analysis of covariance statistical method. The results showed that there was a significant difference between the performance of the two experimental and control groups in the variables of parenting stress and academic vitality in the post-test phase. In summary, it can be concluded that parenting effectiveness training was effective in reducing parenting stress and improving students' academic vitality, and its use is recommended to therapists, educators, psychologists, and counselors.

Keywords: Parental Effectiveness; Parenting Stress; Academic Buoyancy; Students; Specific Learning Disabilities; Afghan Migrants.

Extended Abstract

1. Introduction

Human migration is a universal phenomenon that has persisted since the dawn of human history. Contemporary global statistics and the current political-economic climate indicate that international migration remains prevalent, with no signs of a declining trend (Karimizadeh et al., 2022). Nevertheless, the migration process—whether internal or international—is inherently stressful (Ehsaaspor et al., 2014). According to the International Organization for Migration (IOM) global report, Iran is among the top ten asylum-hosting countries in Asia, with the vast majority of migrants being Afghan nationals (Seddighi, 2024). Beyond security and economic factors, educational opportunities have consistently served as a primary attraction for these migrants to Iran (Mirzaei, 2018).

On the other hand, while many migrant children and students strive for success within the host country's educational system, they often struggle to achieve satisfactory academic progress and performance, leading to higher dropout rates compared to native students (Amini, 2022). Among the various factors influencing learning and academic processes—and consequently, an individual's talents, interests, attitudes, efficacy, and personality—are learning disabilities (Torrazi, 2018). Although a child's disorder affects the entire family dynamic, parents, particularly mothers who often bear greater responsibility for childcare due to traditional roles, experience significant psychological pressure. One such pressure is parenting stress (Sheikholeslami & Seyed Esmaili Ghami, 2019). Furthermore, a critical indicator of students' academic success and productivity is academic buoyancy (Comerford, Batteson, & Tormey, 2015). Research findings indicate that children with specific learning difficulties exhibit lower levels of academic buoyancy compared to their peers (Montaseri, 2020).

In summary, existing literature indicates that the migration process—regardless of its underlying reasons or duration, and whether internal or international—is inherently stressful. Due to the cultural, educational, and social disparities between their host country and country of origin, migrant students may exhibit a higher prevalence of learning disabilities compared to their native peers. However, the reviewed literature reveals a significant gap, as no study has yet

examined the effectiveness of Parent Effectiveness Training (PET) on the parenting stress and academic buoyancy of Afghan migrant students. Therefore, the present study sought to investigate whether Parent Effectiveness Training influences parenting stress and academic buoyancy among Afghan migrant students with specific learning disabilities.

2. Literature Review

Dyson (2010) demonstrated that the presence of a child with specific learning disabilities often impairs family functioning and induces significant stress in parents. Subsequent research further corroborates high levels of parenting stress among parents of children with specific learning disabilities (Shojaei, 2018). Furthermore, findings indicate that children with specific learning difficulties exhibit lower academic buoyancy compared to their peers (Montaseri, 2020), whereas higher academic buoyancy is associated with vital motivational outcomes, such as reduced anxiety (Sperling et al., 2017) and enhanced academic performance (Collie et al., 2015). Additionally, studies have shown that Parent Effectiveness Training (PET) reduces children's behavioral problems (Eyberg, Nelson, & Boggs, 2008) and improves family dynamics as well as social and academic interactions between parents and children (Lundahl, Risser, & Lovejoy, 2006). More recent evidence also suggests that such training significantly mitigates parental stress (Tan, Lyu, & Lu, 2024), improves parent-child social and academic interactions (Tanhaei Rashvanlou & Goli, 2023), and enhances children's general health (Lashkari, 2004).

3. Methodology

This study employed a quasi-experimental pretest-posttest control group design. The target population consisted of Afghan migrant students residing in Isfahan and their parents during the 2023-2024 academic year. A sample of 30 participants was selected through multi-stage sampling based on specific inclusion criteria and randomly assigned to either the experimental group (n = 15) or the control group (n = 15). Data collection instruments included the Parenting Stress Index (PSI), the Academic Buoyancy Questionnaire, and Raven's Progressive Matrices. Following the selection of the research sample, the pretest was administered to both groups. Parents in the experimental group subsequently participated in eight 90-minute

Parent Effectiveness Training (PET) sessions conducted over two months, while the control group received no intervention. Data were analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage, and mean) and inferential statistics, specifically the analysis of covariance (ANCOVA), via SPSS-26 software.

4. Results

Statistical analysis revealed that in the posttest stage, the experimental group exhibited significantly lower mean scores in parenting stress and significantly higher mean scores in academic buoyancy compared to the control group.

Table (1): Analysis of Covariance for Stress Scores

Source	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Eta Squared	Power
Pretest	246.620	1	246.620	2.339	0.139	0.089	0.312
Group	4721.801	1	4721.801	44.792	0.001	0.651	1.000

As presented in Table 1, a significant difference was observed between the experimental and control groups ($p < 0.05$). Considering that the mean parenting stress scores in the experimental group were significantly lower than those in the control group at the posttest, it can be concluded that Parent Effectiveness Training (PET) successfully reduced parenting stress among the participants.

Table (2): Analysis of Covariance for Vitality Scores

Source	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Eta Squared	Power
Pretest	174.948	1	174.948	31.454	0.001	0.567	1.000
Group	108.152	1	108.152	19.445	0.001	0.448	0.988

As presented in Table 2, a significant difference was observed between the groups ($p^* < 0.05$). Given that the mean academic buoyancy scores in the experimental group were significantly higher than those in the control group at the posttest, it can be concluded that Parent Effectiveness Training (PET) successfully enhanced students' academic buoyancy.

5. Discussion

Regarding the impact of Parent Effectiveness Training (PET) on parenting stress, the findings of this study are consistent with previous research, including Fu et al. (2023), Eyberg, Nelson, and Boggs (2008), Moghtadaei et al. (2020), Yari (2017), and Tirgar (2013). In providing a theoretical explanation, it can be argued that elevated levels of parenting stress often lead parents to employ coercive, inflexible, and aggressive disciplinary methods. Such parental behaviors tend to exacerbate the child's existing difficulties, thereby creating a detrimental negative feedback loop (Greenspan & Wieder, 2006). Furthermore, concerning the effect of PET on academic buoyancy, the results align with the findings of Fadavi et al. (2021), Montaseri (2020), and Tavangar (2018). It can be concluded that academic buoyancy is a fundamental psychological asset for all students; it serves as a catalyst that generates and sustains the necessary energy and resilience to navigate academic challenges (Akbari & Rahimi, 2016).

6. Conclusion

Given that the present study focused on parents and migrant students at the elementary level, and considering that the findings demonstrate the efficacy of Parent Effectiveness Training (PET) in mitigating parenting stress and enhancing students' academic buoyancy, several practical recommendations can be made. It is highly recommended that school administrators, educational counselors, and stakeholders involved with migrant populations incorporate PET modules into their support programs. Utilizing this training package can serve as a proactive strategy to improve the psychological well-being of families and foster greater academic resilience among migrant students.

Acknowledgments

The authors would like to express their sincere gratitude and appreciation to all those who provided assistance and support throughout the conduct and advancement of this research.

اثربخشی آموزش کارایی والدین بر استرس والدگری و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان مهاجر با اختلال‌های یادگیری خاص

دانشجوی دکتری روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان، ایران.

عبدالقاهر حامد

استاد گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان، ایران.

سالار فرامرزی *

استاد گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان با نیازهای خاص، دانشگاه اصفهان، ایران.

احمد عابدی

چکیده

پژوهش باهدف بررسی اثربخشی آموزش کارایی والدین بر استرس والدگری و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان مهاجر با اختلال یادگیری خاص در شهر اصفهان انجام گرفت. روش پژوهش نیمه آزمایشی و از طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل استفاده شد. برای این منظور از میان دانش‌آموزان مهاجر افغانستانی ساکن اصفهان و والدین آنها که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ در مدارس دوره ابتدایی و در پایه‌های تحصیلی سوم تا ششم در حال تحصیل بودند به روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای و با توجه به ملاک‌های ورود به پژوهش تعداد ۳۰ نفر انتخاب و به تصادف در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و کنترل (۱۵ نفر) قرار گرفتند. والدین گروه آزمایش به مدت دو ماه و طی ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای تحت آموزش برنامه کارایی قرار گرفتند، گروه گواه در این مدت هیچ‌گونه مداخله‌ای دریافت نکرد. برای جمع‌آوری داده‌ها، از ابزارهای معتبر و استاندارد شامل پرسشنامه استرس والدگری آبدین (۱۹۹۰)، پرسشنامه سرزندگی تحصیلی دهقانی‌زاده و حسین‌چاری (۱۳۹۱) و ماتریس‌های پیش‌رونده ریون استفاده شد. داده‌ها با استفاده از روش آماری تحلیل کواریانس موردبررسی و تحلیل قرار گرفتند. نتایج نشان داد که بین عملکرد دو گروه آزمایش و کنترل در متغیرهای استرس والدگری و سرزندگی تحصیلی در مرحله پس‌آزمون تفاوت

۲۳۰ | روان شناسی افراد استثنایی | سال پانزدهم | شماره ۵۸ | تابستان ۱۴۰۴

معنی داری وجود دارد، به طور خلاصه می توان نتیجه گرفت که آموزش کارایی والدین در کاهش استرس والدگری والدین و بهبود سرزندگی تحصیلی دانش آموزان مؤثر بوده است و استفاده از آن به درمانگران، مربیان، روانشناسان و مشاوران توصیه می شود.

کلیدواژه ها: کارایی والدین، استرس والدگری، سرزندگی تحصیلی، دانش آموزان، اختلال یاد گیری خاص، مهاجر افغانستانی.

مقدمه

مهاجرت انسانی امری متداول است که از آغاز زندگی بشر وجود داشته است. امروزه نیز آمار و وضعیت سیاسی-اقتصادی جهان نشان می‌دهد که مهاجرت بین‌المللی امری رایج است که روند کاهشی نداشته است (کریمی‌زاده و همکاران، ۱۴۰۱)؛ اما فرایند مهاجرت، چه داخلی باشد یا خارجی، همواره استرس‌زا است (احساس‌پور و همکاران، ۱۳۹۳). چراکه وضعیت هر دو سوی این معادله دستخوش تحول می‌شوند (بخشی، ۱۳۹۶).

طبق گزارش جهانی مهاجرت، ایران جزو ده کشور اول آسیای پناهنده‌پذیر در جهان است که اکثریت قریب به اتفاق مهاجران افغانستانی می‌باشند (صدیقی، ۲۰۲۴). تحصیل، بعد از امنیت و اقتصاد یکی از عوامل جذب این مهاجران به ایران بوده است (میرزایی، ۱۳۹۷). در عصر حاضر، آموزش به‌طور کلی قسمت مهمی از زندگی مردم است و کمیت و کیفیت این آموزش نیز نقش مهمی در آینده کودکان دارد (رشنو و همکاران، ۱۴۰۱). بسیاری از کودکان و دانش‌آموزان مهاجر برای موفقیت در سیستم آموزشی کشور مقصد، تلاش می‌کنند ولی پیشرفت و عملکرد تحصیلی خوبی ندارند و نسبت به دانش‌آموزان بومی ترک تحصیل بالاتری دارند (امینی، ۲۰۲۲).

از جمله عوامل تأثیرگذار بر فرایند یادگیری و تحصیلی افراد و در نتیجه بر استعدادها، علایق، نگرش‌ها، آموزش، کارایی و شخصیت آنان، اختلال یادگیری است (ترازی، ۱۳۹۷). اختلال یادگیری یکی از شایع‌ترین اختلالات شناخته‌شده در جهان است (شاه، ساگر، سومایا و ناگیال^۱، ۲۰۱۹). این اصطلاح کلی به گروه نامتجانسی از مشکلات اشاره دارد که با ناتوانی عمده در فراگیری و به‌کارگیری مهارت‌های گوناگون همچون گوش دادن، صحبت کردن، خواندن، نوشتن، استدلال یا محاسبات ریاضی مشخص می‌شود. این اختلالات از دوران کودکی شروع شده و با توانایی هوشی کلی کودک همخوانی ندارد (بولند و وردوین^۲، ۲۰۲۲).

1. Shah, et al.

2. Boland, R. M.

سالیان طولانی دانش‌آموزانی که با وجود هوش متوسط و بالاتر در یادگیری یک یا چند حیطه تحصیلی مشکلات جدی داشتند، با اصطلاحاتی از قبیل معلول ادراکی یا آسیب‌دیده مغزی معرفی می‌کردند (آلفانسو و فلانگان،^۱ ۲۰۱۸)؛ اما در سال ۱۹۶۳ کارشناسان بالینی مفهوم (اختلال یادگیری) را جایگزین این اصطلاحات کردند (سیروارکی و همکاران^۲، ۲۰۲۳). تعدادی از روانشناسان و کارشناسان بالینی اختلال یادگیری را یک اختلال عصب‌رشدی می‌دانند که می‌تواند بر یادگیری کودکان تأثیر بگذارد (فیفر و همکاران^۳، ۲۰۲۳). ممکن به همین دلیلی است که بسیاری از دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری برچسب‌های نامناسبی را دریافت می‌کنند (گیوفر و همکاران^۴، ۲۰۱۹) و اگر اختلال آن‌ها به موقع و بجا تشخیص داده شود، از مشکلات آن‌ها کاسته خواهد شد (گیلیانی و جاکو ماتز^۵، ۲۰۱۷).

در ملاک‌های تشخیصی^۶ (DSM-5)، اصطلاح «اختلال یادگیری» به «اختلال یادگیری خاص» تغییر کرده است. در این دسته‌بندی، اختلال خواندن، اختلال نوشتن و اختلال ریاضی که پیش‌ازین به‌عنوان اختلال‌های مستقل در نظر گرفته می‌شدند، اکنون به‌عنوان مشخص‌کننده‌هایی در اختلال یادگیری خاص دسته‌بندی شده‌اند (گنجی، ۲۰۱۳). طبق مطالعات شیوع‌شناسی تقریباً ۵ تا ۱۵ درصد از کودکان در سن مدرسه در زبان‌ها و فرهنگ‌های مختلف دارای اختلال یادگیری خاص هستند (چیفو^۷ و همکاران، ۲۰۲۳) و گزارش شده است که در پسران دو تا سه برابر از دختران شایع است (سادوک، سادوک و روئیز^۸، ۲۰۱۵).

اگرچه اختلال فرزند بر کل فضای خانواده تأثیر دارد، اما در این میان، والدین،

-
1. Alfonso, V. C., & D. P.
 2. Sivrikaya, et al.
 3. Pfeifer, et al.
 4. Giofrè, et al.
 5. Giuliani, F. M.
 6. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder (DSM-5)
 7. Chieffo, et al
 8. Sadock, Sadock.R

به‌ویژه مادران که به دلیل نقش سنتی مراقبتی، مسئولیت بیشتری در قبال کودک دارند، با فشارهای روانی بیشتری مواجه هستند. یکی از این فشارها، استرس والدگری است (شیخ‌الاسلامی و سیداسماعیلی قمی، ۱۳۹۸). دایسون^۱ (۲۰۱۰) در پژوهشی نشان داد که حضور کودکان با اختلال یادگیری خاص، اغلب کارکرد خانواده را تحت تأثیر قرار داده و موجب استرس در والدین می‌شود. نتایج پژوهش‌های دیگر نیز حاکی از سطح بالای استرس والدگری در والدین دارای فرزند با اختلال یادگیری خاص است (آناند و فیج‌الله خان^۲، ۲۰۲۰؛ شجاعی، ۱۳۹۷؛ تقی‌پور و دنیا‌مالی، ۱۴۰۰؛ بانیفاسکی^۳ و همکاران، ۲۰۱۶؛ ژینری کوکوسیس^۴ و همکاران، ۲۰۱۳؛ کاوه کرامتی، ۱۳۹۶). متخصصان معتقدند که استرس والدین اغلب موجب تشدید مشکلات فرزند و ایجاد چرخه بازخورد منفی می‌شود (گرنسپن و ویدر^۵، ۲۰۰۶)؛ بنابراین، توجه ویژه به این مشکل ضروری است.

یکی از شاخص‌های مهم موفقیت و بهره‌وری یادگیری دانش‌آموزان، سرزندگی تحصیلی^۶ است (کامرفورد، باتیسون و ترمی^۷، ۲۰۱۵). سرزندگی تحصیلی به معنای احتمال موفقیت بسیار بالا در مدرسه و دیگر موقعیت‌های زندگی، علی‌رغم مشکلات و دشواری‌های محیطی است که دانش‌آموزان به‌طور مداوم تجربه می‌کنند (پاتیان، وود و پیکرون^۸، ۲۰۲۲). این مفهوم به‌عنوان یکی از نشانه‌های بهزیستی روانی در بسیاری از نظام‌های آموزشی مطرح شده است (پورعبدل و همکاران، ۱۳۹۳).

بنابراین، سرزندگی تحصیلی از جمله مؤلفه‌های اساسی زندگی است که باید همه دانش‌آموزان از آن برخوردار باشند و منشأ ایجاد و افزایش انگیزه در آنان می‌شود (اکبری‌بورنگ و رحیمی‌بورنگ، ۱۳۹۵). دستیابی به موفقیت در محیط‌های آموزشی،

-
1. Dyson, L.
 2. Anand, M. A., & Khan, M. F
 3. Bonifacci
 4. Ginieri-Coccosis et al
 5. Greenspan, S. I., & Wieder, S.
 6. Academic buoyancy.
 7. Comerford et al.
 8. Pativan et al.

نیازمند داشتن احساس انرژی و سرزندگی در دانش‌آموزان است (دوجین و همکاران، ۲۰۱۱؛ به نقل از نعمتی، بدری‌گرگری و کاتورانی، ۱۴۰۱). از سوی دیگر، بی‌علاقگی، خستگی و فرسودگی تحصیلی به‌عنوان نقطه مقابل سرزندگی تحصیلی، رابطه معکوسی با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دارند (میکائیلی و همکاران، ۱۳۹۱).

یافته‌های پژوهشی نشان می‌دهد که کودکان با مشکلات یادگیری خاص، در مقایسه با هم‌تایان خود، از سرزندگی تحصیلی پایین‌تری برخوردارند (منتصری، ۱۳۹۹؛ توانگر، ۱۳۹۷؛ دهقانی و همکاران، ۱۳۹۷). همچنین مرور پیشینه پژوهشی در زمینه سرزندگی تحصیلی نشان می‌دهد که این مؤلفه به نتایج مهم انگیزشی مانند اضطراب کمتر (اسپرلینگ^۱ و همکاران، ۲۰۱۷) و عملکرد بهتر تحصیلی (کولی^۲ و همکاران، ۲۰۱۵) می‌انجامد. بررسی‌ها نشان می‌دهد که برخی از کودکان در برخورد با موانع و مشکلات موفق عمل می‌کنند، ولی تعدادی دیگری از کودکان، به‌خصوص کودکان با مشکلات ویژه که با چالش‌های متعددی مانند تجربیات آسیب‌زا، فقدان آمادگی تحصیلی یا تعلق به جوامع در معرض خطر مواجه هستند، ناموفق هستند؛ بنابراین، نحوه پاسخ‌دهی این دانش‌آموزان به این چالش‌ها بر سطح انگیزش، پشتکار و تلاش تحصیلی آن‌ها تأثیر می‌گذارد و سرزندگی آن‌ها می‌تواند به‌عنوان یک متغیر واسطه‌ای نقش مهمی ایفا کند (بن و اتون^۳، ۲۰۰۱).

با توجه به نکات ذکر شده از جمله اقدام‌های که می‌تواند بر استرس والدین و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان با اختلال یادگیری خاص مؤثر باشد آموزش کارایی والدین^۴ است که از پیشینه‌ی پژوهشی و تجربی خوبی برخوردار است. آموزش کارایی والدین برنامه جامعی است که در آن والدین مهارت‌های بسیار ویژه‌ای به دست می‌آورند که راه‌های ارتباطی بین آن‌ها و فرزندان تقویت می‌شود و راهکارهای جدیدی برای حل و فصل مشاجرات بین والدین و فرزندان می‌آموزند که باعث می‌شود این مناقشات بیشتر از بدتر

1- Sperling

2 - Collie

3. Bean, J., & Eaton, S

4. Parent Effective Training (PET)

شدن اوضاع، به تقویت رابطه بین آنها و بهبود مهارت‌های کودکان کمک می‌کند (گوردن^۱، ۲۰۱۹). پژوهش‌هایی مختلفی در زمینه اثربخشی آموزش کارایی والدین انجام شده است که از جمله آنها می‌توان به پژوهش‌های، دوان، ون و همکاران (۲۰۱۹)، بیانیز، یاسینث و همکاران^۲، (۲۰۲۴). علیماتو، الحسن و سادیک^۳ (۲۰۲۴). یانگ، دونگ و همکاران^۴ (۲۰۲۳). گو و کلس^۵ (۲۰۲۴) و باریرو^۶ (۲۰۱۸) اشاره کرد. همچنین، مطالعات نشان داده‌اند آموزش کارایی والدین موجب کاهش مشکلات رفتاری کودکان (ایبرگ، نلسون و بهدها^۷، ۲۰۰۸)؛ بهبود روابط خانواده بهبود تعاملات اجتماعی و تحصیلی والدین و فرزندان (لانداهل، رایسر و لویجوی^۸، ۲۰۰۶)؛ بهبود قابل توجهی در تعاملات زن-شوهر و والد-کودک (کیانگ و کیم^۹، ۲۰۱۳؛ لئونگ، تسانگ، هئونگ و ییو^{۱۰}، ۲۰۱۱؛ دگارمو، پترسون و فارگاتچ^{۱۱}، ۲۰۰۴)، کاهش استرس والدین (فو، وانگ کیان و همکاران^{۱۲}، ۲۰۲۳؛ تان، لئو و لو^{۱۳}، ۲۰۲۴؛ اسپیکرز^{۱۴}، جنسن، میرو رینولد، ۲۰۱۰؛ ایروانی و همکاران، ۱۴۰۳؛ مقتدایی و همکاران، ۱۳۹۹؛ یاری، ۱۳۹۶؛ هاشمی و طرخان، ۱۴۰۳). بهبود تعاملات اجتماعی و تحصیلی والدین و فرزندان (رشوانلو و گلی، ۱۴۰۲)، بهبود مهارت‌های رشدی و تحولی کودکان (شک و کئونگ^{۱۵}، ۲۰۰۶؛ عراقی، ۱۳۸۷) و سلامت عمومی فرزندان می‌شود (لشکری، ۱۳۸۳)

در مجموع، مطالعات انجام شده نشان می‌دهد که فرایند مهاجرت به هر دلیلی یا هر

1. Gordon
2. Ybañez et al
3. Alimatu et al
4. Yang et al
5. Guo & Keles
6. Bariroh
7. Eyberg et al.
8. Lundahl, et al
9. Kang & Kim
10. Leung, et al.
11. DeGarmo et al.
12. Fu, et al.
13. Tan, Lyu & Lu
14. Spiikers, at al
15. Shek, D. T., & Ma, H. K.

مدتی که رخ دهد چه داخلی باشد و چه خارجی استرس‌زا است. دانش‌آموزان مهاجر، به دلیل شرایط فرهنگی، آموزشی و اجتماعی متفاوت با کشور اصلی خودشان، ممکن است اختلال یادگیری را بیشتر از سایر کودکان نشان دهند و ممکن است این اختلال اثرات مادام‌العمری برای دانش‌آموز و خانواده به همراه داشته باشد که می‌تواند سلامت روانی، روابط بین‌فرد، سرزندگی تحصیلی و دیگر مسائل زندگی آنان را تحت تأثیر قرار دهد؛ از طرفی در جستجوهای صورت گرفته، پژوهشی در زمینه بررسی اثربخشی آموزش کارایی والدین بر استرس والدگری و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان مهاجر افغانستانی یافت نشد و پژوهش حاضر در جستجوی این مسئله بود که آیا آموزش کارایی والدین بر استرس والدگری و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان مهاجر افغانستانی دارای اختلال یادگیری خاص تأثیر دارد.

روش

روش پژوهش با توجه به ماهیت و اهداف آن نیمه‌آزمایشی و از طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون با گروه کنترل استفاده شد. به این منظور از میان دانش‌آموزان مهاجر افغانستانی مقیم شهر اصفهان و والدین آن‌ها که در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ در مدارس دوره ابتدایی و در پایه‌های تحصیلی سوم، پنجم و ششم مشغول تحصیل بودند به روش نمونه‌گیری چندمرحله‌ای و با توجه به ملاک‌های ورود به پژوهش تعداد ۳۰ نفر انتخاب و تصادف در دو گروه آزمایش (۱۵ نفر) و گواه (۱۵ نفر) قرار گرفتند. ملاک‌های ورود به پژوهش برای والدین دانش‌آموزان عبارت‌اند از: (۱) برخورداری از سواد خواندن و نوشتن (۲) داوطلب شرکت در مداخله یا آموزش (۳) پدر یا مادر حقیقی کودک باشند. ملاک‌های ورود به پژوهش برای دانش‌آموزان عبارت‌اند از: دارا بودن ملاک‌های تشخیص برای اختلال یادگیری بر اساس ملاک‌های DSM-5 (۲) هیچ‌گونه اختلال روان‌شناختی خاص دیگری بنا به تشخیص روانشناس یا روان‌پزشک نداشته باشد. (۳) هیچ‌گونه نقص حسی و بیماری جسمی بنا به تشخیص پزشک نداشته باشد. ملاک‌های خروج از پژوهش عبارت بود از: (۱) عدم حضور والدین در بیشتر از دو جلسات آموزشی و مداخله. (۲) عدم همکاری

اثربخشی آموزش کارایی والدین بر استرس والدگری و سرزندگی...؛ حامد و همکاران | ۲۳۷

و انجام تمرینات در طی دو جلسه توسط دانش آموزان در مدرسه. (۳) وجود هرگونه مشکلی که روند مداخله را با مشکل مواجه سازد. به منظور گردآوری داده‌های پژوهش، از سه ابزار استفاده شد که در ادامه معرفی می‌شوند.

پرسشنامه استرس والدگری: یک ابزار ۱۰۱ سؤالی است که در سال ۱۹۹۰ توسط آبدین ساخته شده است. این پرسشنامه به ارزیابی میزان استرس والدین در نظام والد-کودک می‌پردازد. پرسشنامه شاخص استرس والدگری بر این اصل استوار است که استرس والدین ناشی از ویژگی‌های کودک، برخی از خصوصیات والدین و یا محیط‌های مرتبط با ایفای نقش والدگری است. این پرسشنامه دارای دو عامل کلی است: استرس والدگری در قلمرو کودکی (۴۷ سؤال) و استرس والدگری در قلمرو والدین (۵۴ سؤال). نمره‌گذاری پرسشنامه به صورت لیکرت از ۱ (کاملاً موافقم) تا ۵ (کاملاً مخالفم) انجام می‌شود. آبدین (۱۹۹۰) به کمک تحلیل عاملی نشان داد که ضریب همسانی درونی این ابزار برای خرده مقیاس استرس والدگری در قلمرو کودکی ۰/۸۵ و برای استرس والدگری در قلمرو والدین ۰/۹۱ است. در ایران نیز ضریب همسانی درونی کل مقیاس ۰/۸۸ و ضریب بازآزمایی با فاصله ۱۰ روز ۰/۹۴ گزارش شده است (دادستان، ازغدی و حسن‌آبادی، ۱۳۸۵).

پرسشنامه‌ی سرزندگی تحصیلی: دهقانی‌زاده و حسین‌چاری در سال ۱۳۹۳ پرسشنامه سرزندگی که دارای ۴ گویه است را با الگوگیری از مقیاس سرزندگی تحصیلی (مارتین و مارش) بر روی مقیاس ۷ درجه‌ای از نوع لیکرت کاملاً مخالفم (۱ نمره) تا کاملاً موافقم (۷ نمره) توسعه دادند و در نهایت آن را به ۹ گویه رساندند. لذا دامنه نمرات بین ۹ تا ۶۳ نمره به دست می‌آید. در این آزمون کسب نمره بالاتر به منزله سرزندگی بیشتر فرد است و هرچه نمره‌ی فرد پایین‌تری کسب کند به منزله پایین بودن سرزندگی تحصیلی وی محسوب می‌شود. در پژوهش ویسکرمی و یوسفوند (۲۰۱۸) نیز میزان پایایی با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد.

ماتریس‌های پیش‌رونده ریون^۱: این آزمون توسط ریون برای گروه سنی ۹ تا ۱۸ سال ساخته شده است؛ و دارای ۶۰ گویه است. ضریب همسانی درونی این آزمون با میانگین ۰/۹۸ است و ضریب پایایی باز آزمون با میانگین ۰/۸۲ است. همبستگی این آزمون با آزمون‌های دیگر از قبیل وکسلر و استنفورد - بینه در دامنه ۰/۴۰ تا ۰/۷۵ به دست آمده است. همچنین ضریب همبستگی آن با آزمون‌های کلامی نیز معنادار است (سیدعباس زاده و گنجی شیرزاد، ۱۳۸۲). از این آزمون جهت رد عقب‌ماندگی ذهنی و به منظور اندازه‌گیری بهره هوشی با توجه به این در این پژوهش ملاک انتخاب افراد نمره هوش ۹۰ و به بالاست، استفاده می‌شود. در مطالعه رحمانی (۱۳۸۶) ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۲ گزارش شده است. پایایی پرسشنامه در این پژوهش با استفاده از روش آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت که مقدار ۰/۸۴ به دست آمد.

روش اجرای پژوهش. پس از انتخاب نمونه پژوهش پرسشنامه سرزندگی تحصیلی روی هر دو گروه اجرا و نیز کارنامه تحصیلی به عنوان پیش‌آزمون بررسی شد. پس از آن، والدین گروه آزمایش به مدت دو ماه و طی ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای تحت آموزش برنامه کارایی والدین قرار گرفتند. لازم به ذکر است که گروه گواه هیچ‌گونه مداخله‌ای دریافت نکرد. این بسته آموزشی در پژوهش شمسی (۱۳۹۷) طراحی و اعتباریابی شده است. گفتنی است، والدین گروه گواه هیچ‌گونه مداخله‌ای در این مدت دریافت نکردند. پس از اتمام آخرین جلسه مداخله، روی هر دو گروه ابزارهای مذکور به عنوان پس‌آزمون اجرا گردید. برنامه آموزش کارایی والدین، برنامه جامعی است که در آن والدین مهارت‌های بسیار ویژه‌ای به دست می‌آورند که راه‌های ارتباطی بین آن‌ها و فرزندان تقویت می‌شود و راهکارهای جدیدی برای تعامل بین والدین و فرزندان آموزش داده می‌شود که باعث می‌شود به تقویت رابطه بین آن‌ها و بهبود مهارت‌های کودکان کمک کند (گوردن، ۲۰۱۹). در برنامه آموزش کارایی والدین رابطه‌ی کودک - والد مهم است و هسته‌ی اصلی درمان

محسوب می‌شود. در جدول ۱ خلاصه‌ای از جلسات برنامه کارایی والدین آمده است.

جدول ۱: محتوای جلسات برنامه آموزش کارایی والدین با رویکرد گوردن (۲۰۱۹)

جلسات	توضیحات
جلسه ۱	معرفی برنامه و اهداف آن، توضیح شرح جلسات آینده، توضیح مفهوم پذیرش، آموزش هنر گوش دادن، آموزش هنر مقبولیت.
جلسه ۲	مرور جلسه قبل، آموزش مهارت‌های هنر گوش دادن فعالانه، ارائه اشتباهات رایج در استفاده از گوش دادن فعال، گوش دادن بدون همدلی و آسیب‌های آن.
جلسه ۳	مرور جلسه قبل، رابطه گوش دادن فعالانه والد و ترغیب کودکان برای تعامل و صحبت کردن بیشتر، شناسایی راه‌های ناکارآمد در رویارویی با کودکان، شناسایی پیام‌های غیر کلامی و تأثیر آن بر رفتارهای کودکان.
جلسه ۴	مرور جلسه قبل، تغییر رفتار غیر مقبول با تغییر محیط، روش‌های غنی‌سازی محیط، ساده کردن محیط، روش جایگزین کردن فعالیتی با فعالیت دیگر در آموزش کودک، روش‌های آماده‌سازی کودک برای تغییرات محیط.
جلسه ۵	مرور جلسه قبل، تبیین تعارضات اجتناب‌ناپذیر بین والدین و فرزندان: چه کسی باید برنده شود؟ رویکردهای رفتاری والدین و تأثیر آن بر انگیزه یادگیری کودک، روش «بدون بازنده» برای حل و فصل تعارضات.
جلسه ۶	مرور جلسه قبل، آموزش روش شش گام روش بی‌شکست در آموزش به کودک.
جلسه ۷	مرور جلسه قبل، مسئله ارزش‌ها، والدین به‌عنوان یک الگو و مدل، والدین به‌عنوان مشاور، چگونه والدین می‌توانند با اصلاح خودشان، مانع از بروز تعارض شوند و تعامل کودک با محیط را بهبود بخشند؟ روش‌های پذیراتر بودن نسبت به خود و کودک.
جلسه ۸	مرور جلسات قبل، شناسایی محیط‌ها و عوامل تأثیرگذار بر رشد و تحول کودک، ارائه راهکارهای عملی برای تعامل مؤثر، اجرای پس‌آزمون‌ها.

برای تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آماری توصیفی مانند فراوانی، درصد، میانگین و اندازه انحراف استفاده شد. همچنین، تحلیل کواریانس به‌عنوان آمار استنباطی به کار گرفته شده است. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS-26 محاسبه و تحلیل شدند.

یافته‌ها

میانگین و انحراف معیار گروه آزمایش و کنترل در استرس والدگری و سرزندگی

تحصیلی در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون در جدول شماره ۲ و نیز در ابعاد استرس در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون در جدول شماره ۳ آمده است.

جدول ۲: مقایسه میانگین و انحراف معیار گروه آزمایش و کنترل در استرس والدگری و سرزندگی تحصیلی در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون

کنترل		آزمایش		شاخص‌های آماری	
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	مقیاس‌ها	
۵/۳۷	۱۱۸/۷۳	۳/۷۹	۱۲۱/۴۶	پیش‌آزمون	استرس
۴/۵۱	۱۱۵/۷۳	۱۳/۴۵	۸۹/۴۰	پس‌آزمون	
۴/۲۵	۲۸/۸۶	۵/۴۸	۲۷/۶۰	پیش‌آزمون	سرزندگی
۵/۲۰	۳۱/۳۳	۳/۶۲	۳۵	پس‌آزمون	

نتایج جدول (۲) نشان می‌دهد میانگین نمرات استرس در گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون نسبت به گروه کنترل پایین‌تر بوده است. میانگین نمرات سرزندگی تحصیلی در گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون نسبت به گروه کنترل بالاتر بوده است.

جدول ۳: مقایسه میانگین و انحراف معیار گروه آزمایش و کنترل در ابعاد استرس در مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون

کنترل		آزمایش		شاخص‌های آماری	
انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	مقیاس‌ها	
۶	۳۸/۸۰	۲/۹۷	۴۴/۴۰	پیش‌آزمون	آشفته‌گی
۶/۳۶	۳۷/۶۶	۶/۸۹	۳۱/۶۰	پس‌آزمون	
۴/۶۸	۴۰/۹۳	۴/۷۴	۳۸/۵۳	پیش‌آزمون	تعاملات
۴/۱۶	۳۸/۶۶	۳/۹۶	۲۸/۸۶	پس‌آزمون	
۴/۷۶	۳۹	۴/۶۱	۳۸/۵۳	پیش‌آزمون	ویژگی‌ها
۵/۲۳	۳۹/۴۰	۵/۵۴	۲۸/۸۰	پس‌آزمون	

نتایج جدول (۳) نشان می‌دهد میانگین نمرات آشفته‌گی، تعاملات و ویژگی‌ها در گروه آزمایش در مرحله پس‌آزمون نسبت به گروه کنترل پایین‌تر بوده است.

جدول (۴): تحلیل کوواریانس (چند متغیری) نمرات استرس در گروه‌های مورد مطالعه

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجدور میانگین	F	سطح معنی‌داری	مقدار اتا	توان آماری
پیش‌آزمون	۲۴۶/۶۲۰	۱	۲۴۶/۶۲۰	۲/۳۳۹	۰/۱۳۹	۰/۰۸۹	۰/۳۱۲
گروه	۴۷۲۱/۸۰۱	۱	۴۷۲۱/۸۰۱	۴۴/۷۹۲	۰/۰۰۱	۰/۶۵۱	۱/۰۰۰

همان‌طور که نتایج جدول (۴) نشان می‌دهد بین گروه‌ها در سطح $P < ۰/۰۵$ تفاوت معنی‌دار وجود دارد؛ و با توجه به این که میانگین نمرات استرس در گروه آزمایش از میانگین گروه کنترل در پس‌آزمون پایین‌تر است این تفاوت به نفع گروه آزمایش است؛ یعنی آموزش کارایی والدین توانسته است نمرات استرس والدگری در مرحله پس‌آزمون کاهش دهد.

جدول (۵): تحلیل کوواریانس (چند متغیری) نمرات ابعاد استرس در گروه‌های مورد مطالعه

منبع	متغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجدور میانگین	F	سطح معنی‌داری	مقدار اتا	توان آماری
پیش‌آزمون	آشناختگی	۱۳۷/۰۵۹	۱	۱۳۷/۰۵۹	۳/۳۵۷	۰/۰۷۹	۰/۱۱۸	۰/۴۲۲
	تعاملات	۸۳/۵۳۲	۱	۸۳/۵۳۲	۵/۵۴۶	۰/۰۲۷	۰/۱۸۲	۰/۶۱۹
	ویژگی‌ها	۱۷/۸۰۱	۱	۱۷/۸۰۱	۰/۵۸۶	۰/۴۵۱	۰/۰۲۳	۰/۱۱۴
گروه	آشناختگی	۴۳۳/۳۹۷	۱	۴۳۳/۳۹۷	۱۰/۶۱۶	۰/۰۰۳	۰/۲۹۸	۰/۸۷۹
	تعاملات	۵۰۵/۰۵۶	۱	۵۰۵/۰۵۶	۳۳/۵۳۲	۰/۰۰۱	۰/۵۷۳	۱/۰۰۰
	ویژگی‌ها	۵۰۴/۹۳۲	۱	۵۰۴/۹۳۲	۱۶/۶۲۶	۰/۰۰۱	۰/۳۹۹	۰/۹۷۵

همان‌طور که نتایج جدول (۵) نشان می‌دهد بین گروه‌ها در سطح $P < ۰/۰۵$ تفاوت معنی‌دار وجود دارد؛ و با توجه به این که میانگین نمرات استرس در گروه آزمایش از میانگین گروه کنترل در پس‌آزمون پایین‌تر است این تفاوت به نفع گروه آزمایش است؛ یعنی آموزش کارایی والدین توانسته است نمرات استرس والدگری در مرحله پس‌آزمون کاهش دهد.

جدول (۶): تحلیل کوواریانس نمرات سرزندگی در گروه‌های مورد مطالعه

منبع	مجموع مجذورات	درجه آزادی	مجدور میانگین	F	سطح معنی‌داری	مقدار اتا	توان آماری
پیش‌آزمون	۱۷۴/۹۴۸		۱۷۴/۹۴۸	۳۱/۴۵۴	۰/۰۰۱	۰/۵۶۷	۱/۰۰۰
گروه	۱۰۸/۱۵۲	۱	۱۰۸/۱۵۲	۱۹/۴۴۵	۰/۰۰۱	۰/۴۴۸	۰/۹۸۸

همان‌طور که نتایج جدول (۶) نشان می‌دهد بین گروه‌ها در سطح $P < 0.05$ تفاوت معنی‌دار وجود دارد؛ و با توجه به این که میانگین نمرات سرزندگی در گروه آزمایش از میانگین گروه کنترل در پس‌آزمون بالاتر است این تفاوت به نفع گروه آزمایش است؛ یعنی آموزش کارایی والدین توانسته است نمرات سرزندگی دانش‌آموزان در مرحله پس‌آزمون افزایش دهد.

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که نتایج آماری نشان داد بین عملکرد گروه‌ها در پس‌آزمون در سطح $P < 0.01$ تفاوت معنی‌دار وجود دارد و آموزش کارایی والدین توانسته است نمرات استرس والدین را در نمره کل و در مؤلفه‌های آن در مرحله پس‌آزمون کاهش داده و نمرات سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان را نیز در نمره کل و در مؤلفه‌های مربوطه در مرحله پس‌آزمون افزایش دهد.

در بررسی تأثیر آموزش کارایی والدین بر نمرات استرس والدینی می‌توان گفت نتیجه این پژوهش با پژوهش‌های فو، وانگ کیان، روئی لی، یاقیان ژانگ و که هوانگ (۲۰۲۳)، ماتوس، بایر میستر و برنال (۲۰۰۹)، ایبرگ، نلسون و بهدها (۲۰۰۸) و لاندال، رایسر و لویجوی (۲۰۰۶)، رشوانلو و گلی (۱۴۰۲)، مقتدایی و همکاران (۱۳۹۹)، یاری (۱۳۹۶) و تیرگر (۱۳۹۲) همخوانی دارد. چیفو و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهش خود نشان دادند که کارایی والدین در استرس والدگری در فرزندان با نیازهای ویژه مؤثر بوده است. همچنین ماتوس و همکاران (۲۰۰۹) در پژوهش خود نشان دادند که بهبود تعاملات والد-کودک موجب کاهش مشکلات رفتاری می‌شود. نیز ایبرگ و همکاران (۲۰۰۸) عنوان

کردند که برنامه کارایی والدین قادر است که مشکلات رفتاری کودکان را تا اندازه‌ای کاهش داده و زمینه را برای آموختن مهارت‌های اجتماعی فراهم کند. همچنان رشوانلو و گلی (۱۴۰۲)، پژوهشی را باهدف اثربخشی دوره‌های آموزش خانواده بر بهبود تعامل اجتماعی و تحصیلی والدین با کودکان انجام دادند. نتایج پژوهش بیانگر آن است که برگزاری دوره‌های آموزش برای والدین و خانواده‌ها بر بهبود تعاملات اجتماعی و تحصیلی والدین و فرزندان مؤثر بوده است. همسو با یافته‌های قبلی، مقتدایی و همکاران (۱۳۹۹) پژوهشی را باهدف تدوین برنامه فرزندپروری مبتنی بر تجارب زیسته مادران دارای فرزند با اختلال یادگیری خاص (SLD) و ارزیابی اثربخشی آن بر استرس فرزندپروری و هیجان‌های تحصیلی کودکان انجام دادند. نتایج این پژوهش حاکی از اثربخشی این برنامه در کاهش استرس فرزندپروری و بهبود هیجان‌های تحصیلی کودکان بود. همچنین، یاری (۱۳۹۶) در پژوهش خود نشان داد که آموزش تکنیک‌های مدیریت استرس تأثیر مثبتی بر سلامت روان و کیفیت زندگی مادران کودکان مبتلا به فلج مغزی داشته است. همچنین، تیرگر (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی اثربخشی آموزش والدین بر احساس کارآمدی و استرس والدینی در مادران دارای کودکان با اختلال نارسایی توجه/بیش‌فعالی پرداخت. نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش والدین به کاهش استرس والدین کودکان با اختلال نارسایی توجه/بیش‌فعالی کمک کرده است.

در تبیین آن می‌توان گفت از آنجا که سطح بالای استرس فرزند پروری در والدین موجب می‌شود که در رفتار با فرزند از شیوه‌های تهدیددی، غیرقابل انعطاف، پرخاشگرانه استفاده کنند و این نوع رفتار از طرف والدین موجب می‌شود که تا مشکلات فرزند تشدید شود و چرخه بازخورد منفی‌ای ایجاد شود (گریسپن ویدر، ۲۰۰۶)؛ و لذا کمتر از شیوه‌های ارتباطی مؤثر برای این کودکان استفاده می‌کنند. به‌ویژه استرس والدین موجب عدم هماهنگی و تضاد رفتاری والدین در ارتباط با فرزند می‌شود (هاب فال، ۲۰۰۴) و این استرس والدگری دیگر جنبه‌های مؤثر رفتار والدینی را تحت تأثیر قرار داده و موجب بدتر

و خراب‌تر شدن اوضاع می‌شوند؛ که می‌تواند در ابتدا موجب کاهش محبت والدینی و افزایش خصومت نسبت به کودک شود و سپس استرس و ثبات رفتاری والدین را کاهش دهد. در برنامه‌های آموزش کارایی والدینی در درجه اول والدین به این درک رسیدند که آن‌ها فقط والد هستند و خدا نیستند و ممکن است در زمینه تربیت فرزند اشتباهات داشته باشند، این تغییر نگرش به آن‌ها کمک کرد از کمال‌گرایی و انتظار بیش‌ازحد از خود و فرزند دست بردارند و واقعیت‌های محیط واقعی را ببینند، از طریق تکنیک‌های هنر مقبولیت یاد گرفتند که چگونه باید به کودکان خود گوش دهند تا آن‌ها با شما صحبت کنند و این بیان مقبولیت را به صورت کلامی و غیر کلامی به فرزند نشان دهند، از قضاوت کردن، هشدار دادن بیش‌ازحد، قضاوت کردن فرزند دست‌بردارند؛ و نیز با آموزش حل مسئله آموختند که چگونه اختلافات بین خود و فرزندان و عدم هماهنگی با همسر جهت تربیت فرزندان مدیریت کنند برنامه‌های آموزش والدینی به والدین کمک کرد که استرس خود را بیشتر کنترل کنند و مشکلات رفتاری و یادگیری کودکان را بهتر درک کنند. خود کارآمدی بالای والدین موجب شد قواعد سخت‌گیرانه کمتر وضع کنند، والد مقتدری باشند که با اقتدار بتواند برنامه‌ریزی کوتاه‌مدت و بلندمدت در ارتباط با مشکلات یادگیری فرزند را اجرا کنند. رفتارهای مثبت و همدلانه والدین موجب شد تا فرزندان در زمینه انجام تمرین‌های درسی همکاری بیشتر با والدین داشته باشند.

هم‌چنین در بررسی تأثیر آموزش کارایی والدین بر نمرات سرزندگی تحصیلی می‌توان گفت نتیجه این پژوهش با پژوهش‌های فدوی و همکاران (۱۴۰۰)، منتصری (۱۳۹۹)، دهقانی و همکاران (۱۳۹۷) و توانگر (۱۳۹۷) همخوانی دارد. فدوی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که بین نوع الگوهای فرزند‌پروری با سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد. منتصری (۱۳۹۹) پژوهشی را باهدف مقایسه احساس تعلق، سازگاری اجتماعی، عاطفی و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان ایرانی و مهاجر افغانستانی انجام داد و با مقایسه احساس تعلق، سازگاری اجتماعی، عاطفی و سرزندگی تحصیلی نتایج نشان داد که با توجه به تفاوت‌های فرهنگی و مهاجر بودن این

افراد در کشور ایران، احساس سرزندگی تحصیلی به طور متوسط در دانش آموزان ایرانی بالاتر از دانش مهاجر افغانستانی است. همسو با آن‌ها دهقانی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهش خود نتیجه گرفتند که بین دانش آموزان با و بدون اختلال یادگیری خاص در سرزندگی تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین این نتایج نشان داد که وجود سرزندگی تحصیلی پایین در دانش آموزان دارای اختلال یادگیری خاص با ایجاد تعلل در تکالیف تحصیلی و عدم ایجاد انگیزه مثبت، نقش مؤثری در افت تحصیلی و بالطبع تداوم این اختلال در این کودکان شده است. همچنین توانگر (۱۳۹۷) نشان داد که میان سرزندگی تحصیلی و اشتیاق دانش آموزان با و بدون اختلال یادگیری خاص تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج پژوهش او حاکی از آن است که دانش آموزان با اختلال یادگیری خاص، سرزندگی و اشتیاق کمتری نسبت به دانش آموزان عادی دارند

بنابراین می‌توان گفت سرزندگی تحصیلی از جمله مؤلفه‌های اساسی زندگی است که همه دانش آموزان باید از آن برخوردار باشند و این سرزندگی باعث ایجاد و افزایش نیرو در آن‌ها می‌شود (اکبری، رحیمی، ۱۳۹۵)؛ زیرا دانش آموزان دارای سرزندگی تحصیلی بالا جهت رسیدن به موفقیت از خود تلاش بیشتری نشان می‌دهند و باور دارند که با تلاش و پشتکار می‌توانند به سطح مطلوب عملکرد برسند. لذا در تحصیل تلاش، پشتکار و پافشاری بیشتری از خود نشان می‌دهند و این باعث شکل‌گیری باور مثبت تحصیلی و خودارزشمندی دانش آموز می‌شود؛ و دانش آموز دارای سرزندگی تحصیلی توانایی هدایت یادگیری خود دارد. خودکنترلی بیشتری بر رفتارهای خود دارد و در موقعیت یادگیری در کلاس درس دقت بیشتری می‌کند و در انجام تکالیف پشتکار بیشتری از خود نشان می‌دهد. آموزش کارایی به والدین کمک کرد که در زمینه رشد فرزند، مشکلات یادگیری و اختلال آن‌ها اطلاعات بیشتری کسب کنند. تعاملات مثبتی با فرزند داشته باشند از جمله زمان ویژه‌ای را با فرزند بگذرانند، همسو با علائق و خواسته‌های کودک رفتار کنند، رفتارهای پرخاشگرانه و تهدیدی در زمینه یادگیری کاهش دهند، ارتباطات عاطفی و سازنده با فرزندان داشته باشند. به نیازهای عاطفی آن‌ها پاسخگو باشند، در زمینه تربیتی

چهارچوب و قواعد شفاف و مناسب و متناسب با توانایی‌های فرزند داشته باشند. پیامدهای رفتاری و تشویق و تحسین و جریمه را در مورد رفتار اعمال کنند. به نیازهای زیستی، عاطفی، اجتماعی و بهداشت روانی توجه بیشتری داشته باشند. در موقعیت شکست، حس امیدواری را در فرزند تقویت کنند، سعی کنند در موقعیت شکست از لحاظ روحی و عملی در کنار فرزند باشند، در برخی موقعیت‌ها برای تشویق به شروع تمرین و یادگیری در کنار فرزند باشند، از قراردادهای پاداش‌دهی جهت رسیدن به موفقیت استفاده کنند و آمادگی یادگیری را در فرزند در زمینه محیطی و شخصی ایجاد کنند و بنابراین باعث شد که فرزندان با سرزندگی بیشتری تکالیف مدرسه دنبال کنند. در زمینه یادگیری و درس فعال‌تر باشند؛ و یادگیری برای آن‌ها هدفمند باشد.

با توجه به اینکه پژوهش حاضر روی والدین و دانش‌آموزان مهاجر در مقطع ابتدای انجام گرفت و نتایج پژوهش نشان داد که آموزش کارایی می‌تواند استرس والدین را کاهش داده و سرزندگی تحصیلی را در کودکان تقویت نماید، لذا استفاده از بسته آموزش کارایی والدگری به مدیران، مشاوران و دست‌اندرکاران آموزشی دانش‌آموزان مهاجر پیشنهاد می‌گردد.

سیاسگزاری

از تمام افرادی که ما را در انجام و پیشبرد این پژوهش یاری نمودند، صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

تعارض منافع

نتایج پژوهش با منافع هیچ ارگان و سازمانی در تعارض نیست.

ORCID

Abdulqahir Hamed

Salar Faramarzi

Ahmad Abedi

 <https://orcid.org/0000-0002-2229-2633>

 <https://orcid.org/0000-0002-0493-9723>

 <https://orcid.org/0000-0002-3828-3419>

منابع

- اکبری بورنگ، محمد و رحیمی بورنگ، حسن. (۱۳۹۵). تبیین سرزندگی و انگیزش تحصیلی دانشجویان بر اساس ادراک آنان از محیط یادگیری در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۶(۲۷)، ۲۲۲-۲۳۱.
<http://ijme.mui.ac.ir/article-1-3884-fa.html>
- احساس پور، جمال، بهمنی، رحیم، مرتضی پور، مسلم و مقصودی، مهدی. (۱۳۹۳). بررسی مهاجرت داخلی افراد به شهر یاسوج و تأثیر آن بر آسیب‌های اجتماعی در بین مهاجرین، دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت مشکلات و راه‌حل‌ها،
- ایروانی، الهام، فرامرزی، سالار و جمالویی، حسن رضایی. (۱۴۰۳). مقایسه تأثیر بسته‌ی آموزشی عاطفی-اجتماعی یادگیری با آموزش کارایی والدین بر استرس والدگری در کودکان ۶-۱۲ سال با اختلال نقص توجه و بیش‌فعالی. *مجله علمی پژوهش‌ها*، ۲۲(۲)، ۱۴۳-۱۵۲.
<http://psj.umsha.ac.ir/article-1-1082-fa.html>
- بخشی، محبوبه. (۱۳۹۶). *مطالعه وضعیت آموزشی کودکان مهاجر افغانستانی در شهر تهران*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مطالعات توسعه اجتماعی، دانشگاه تهران.
- پورعبدل، سعید، صبحی قراملکی، ناصر و عباسی، مسلم. (۱۳۹۳). مقایسه‌ی اهمال‌کاری تحصیلی و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان با و بدون اختلال یادگیری خاص. *مجله ناتوانایی‌های یادگیری*، ۴(۳)، ۲۳-۳۸.
<https://sid.ir/paper/210112/fa>
- تنهایی رشوانلو، فرهاد و گلی، بتول. (۱۴۰۲). اثربخشی دوره‌های آموزش خانواده بر بهبود تعامل اجتماعی و تحصیلی والدین با کودکان ۷ تا ۱۱ سال. هفتمین همایش بین‌المللی روانشناسی مدرسه.
- توانگر، اکرم. (۱۳۹۷). مقایسه سرزندگی تحصیلی و اشتیاق به مدرسه در میان دانش‌آموزان با و بدون اختلال یادگیری. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی.
- تیرگر، مهشید. (۱۳۹۲). اثربخشی آموزش والدین (مبتنی بر برنامه بارکلی) بر احساس کارآمدی و استرس والدگری مادران دارای کودکان با اختلال نارسایی توجه/بیش‌فعالی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه علامه طباطبایی.
- ترازی، زهرا، اشکذری‌خادمی، ملوک و اخوان تفتی، مهناز. (۱۳۹۷). اثربخشی بازی‌های آموزشی

بازآموزی اسنادی، تنظیم هیجانی و حل مسئله شناختی اجتماعی بر افزایش سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان با اختلال‌های یادگیری. *فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی*، ۸ (۳۰)، ۱۱۱-۷۳. <https://doi.org/10.22054/jpe.2018.9274>

تقی‌پور، ابراهیم والهه دنیا مالی. (۱۴۰۰). مقایسه تنیدگی والدگری، هیجانات منفی و راهبردهای تنظیم شناختی هیجان در مادران کودکان با و بدون ناتوانی‌های یادگیری. *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۱۰ (۴)، ۲۸-۷. DOI: 10.22098/JLD.2021.6962.1742

دهقانی زاده، محمدحسین و حسین چاری، مسعود. (۱۳۹۱). سرزندگی تحصیلی و ادراک از الگوی ارتباطی خانواده؛ نقش واسطه‌ای خودکارآمدی. *مطالعات آموزش و یادگیری*، ۲ (۲)، ۴۷-۲۱. <https://doi.org/10.22099/jsli.2013.1575>

دادستان، پریخ، ارغندی، علی‌احمد و حسن‌آبادی، حمیدرضا. (۱۳۸۵). تنیدگی فرزند‌پروری و سلامت عمومی: پژوهشی درباره رابطه تنیدگی حاصل از والدگری با سلامت عمومی در مادران پرستار و خانه‌دار دارای کودکان خردسال. *روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی*، ۷ (۷)، ۱۷۱-۱۷۴. <https://sanad.iau.ir/fa/Article/1054661>

دهقانی، یوسف، حکمتیان فرد، صادق و پاسالاری، مرضیه. (۱۳۹۷). مقایسه امید تحصیلی، سرزندگی تحصیلی و درگیری تحصیلی در دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری و عادی. *فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی*، ۸ (۳۱)، ۲۱۵-۲۳۶.

رحمانی، جهان‌بخش. (۱۳۸۶). پایایی روایی و هنجاریابی آزمون ماتریس‌های پیشرونده ریون پیشرفته در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی شعبه واحد اصفهان. *نشریه دانش و پژوهش در روانشناسی کاربردی*، ۹ (۳۴)، ۶۱-۷۴. <https://sanad.iau.ir/journal/jsrp.74-61>

رشنو، مهناز، پوردل، مژگان و تنهادوست، کتایون. (۱۴۰۱). تعیین اثربخشی آموزش ایمن‌سازی در مقابل استرس بر سرزندگی و اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان مبتلا به استرس یادگیری. *مجله مطالعات ناتوانی یادگیری*، ۱۲ (۱۷۴)، ۱-۸. <http://jdisabilstud.org/article-1-2578-fa.html>

شیخ‌الاسلامی، علی و سیداسماعیلی قمی، نسترن. (۱۳۹۸). اثربخشی آموزش فنون بر اساس ذهن آگاهی بر پریشانی روان‌شناختی مادران دارای کودکان با مشکلات یادگیری ویژه. *فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی*، ۹ (۳۴)، ۱۸۳-

<https://doi.org/10.22054/jpe.2019.41570.1981.۱۹۶>

شکری، منصوره. (۱۳۸۳). عنوان بررسی رابطه میان کارایی والدین و سلامت عمومی کودکان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره، دانشگاه علوم بهزیستی و توان‌بخشی. شمسی، نسترن (۱۳۹۷). مقایسه تأثیر ترکیبی و مستقل آموزش کارایی والدین و برنامه مداخله‌ای کفایت اجتماعی بر عملکرد تحصیلی، شایستگی اجتماعی و نشانگان اختلال یادگیری غیرکلامی در دانش‌آموزان. پایان‌نامه دکتری، رشته روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان).

شجاعی، نادیه. (۱۳۹۷). ارائه برنامه مدیریت هیجانی والدین کودکان اختلال یادگیری خاص بر اساس تجربه زیسته آنان. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته علوم شناختی، دانشگاه بهشتی. عراقی، یحیی. (۱۳۸۷). بررسی رابطه بین کارایی خانواده و سلامت عمومی کودکان در دانشجویان پسر دوره کارشناسی دانشگاه آزاد اسلامی. همایش ملی روانشناسی و کاربرد آن در جامع. فدوی، معصومه، پورشفیعی، هادی و اسدزاده، فرشته. (۱۴۰۰). بررسی رابطه شیوه‌های فرزندپروری و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان. نشریه مطالعات فرهنگی-اجتماعی خراسان، ۱۵(۴)، ۱۱۱-۱۲۵.

<https://doi.org/10.22034/fakh.2021.260002.1436>

کاوه، منیژه و کرامتی، هادی. (۱۳۹۶). اثربخشی آموزش تاب‌آوری بر استرس فرزند پروری، رضایت زناشویی و تاب‌آوری والدین کودکان با اختلال یادگیری ویژه. فصلنامه علمی ناتوانی‌های یادگیری، ۶(۳)، ۶۹-۹۱.

کریمی‌زاده، نسرین، فتحی و اجارگاه، کورش، عارفی، محبوبه و صادقی، علیرضا. (۱۴۰۱). بررسی تجربه زیسته کودکان افغانستانی در تعاملات و ارتباطات درون مدرسه‌ای: پژوهش در

برنامه‌ریزی درسی، ۱۹ (۷۵)، ۹۵-۱۱۲. 10.30486/JSRE.2022.1946788.204

میرزایی، حسین. (۱۳۹۷). بررسی انطباق تحصیلی مهاجران افغانستانی در ایران. پژوهش‌نامه

مددکار اجتماعی، ۴(۱۱)، ۴۳-۸۴. <https://doi.org/10.22054/rjsw.2017.9650>

منتصری، پریناز. (۱۳۹۹). مقایسه احساس تعلق، سازگاری اجتماعی، عاطفی و سرزندگی تحصیلی بین دانش‌آموزان ایرانی و افغانستانی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته روانشناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی بندرعباس.

نعمتی، شهرزاد، بدری‌گرگری، رحیم و کاتورانن، آرام. (۱۴۰۱). رابطه بهزیستی روان‌شناختی و

- Bariroh, S. (2018). The Influence of Parents' Involvement on Children with Special Needs' Motivation and Learning Achievement. *International Education Studies*, 11(4),96-114. <https://doi.org/10.5539/ies.v11n4p96>
- Boland, R., & Verduin, M. (2021). *Kaplan & Sadock's concise textbook of clinical psychiatry*. Lippincott Williams & Wilkins. <https://dspace.kpfu.ru/xmlui/handle/net/181985>
- Bean, J., & Eaton, S. B. (2001). The Psychological Foundations of Effective Retention Strategies. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 3(1), 73-89. <https://doi.org/10.2190/6R55-4B30-28XG-L8U0>
- Bonifacci, P., Storti, M., Tobia, V., & Suardi, A. (2016). Specific learning disorders: A look inside children's and parents' psychological well-being and relationships. *Journal of learning disabilities*, 49(5), 532-545. <https://doi.org/10.1177/0022219414566>
- Comerford, J., Batteson, T., & Tormey, R. (2015). Academic buoyancy in second level schools: insights from Ireland. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 197, 98-103. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.07.061>
- Collie, R. J., Martin, A. J., Malmberg, L. E., Hall, J. & Ginns, P. (2015). Academic buoyancy, students' achievement, and the linking role of control: A cross-lagged analysis of high school students. *British Journal of Educational Psychology*, 85(1), 113-130. <https://doi.org/10.1111/bjep.12066>
- Chieffo, D. P. R., Arcangeli, V., Moriconi, F., Marfoli, A., Lino, F., Vannuccini, S., ... & Mercuri, E. M. (2023). Specific learning disorders (SLD) and behavior impairment: comorbidity or specific profile?. *Children*, 10(8), 1356. <https://doi.org/10.3390/children10081356>
- DeGarmo, D. S., Patterson, G. R., & Forgatch, M. S. (2004). How do outcomes in a specified parent training intervention maintain or wane over time?. *Prevention Science*, 5, 73-89. DOI:10.1023/B:PREV.0000023078.30191.e0
- Dyson, L. (2010). Unanticipated effects of children with learning disabilities on their families. *Learning Disability Quarterly*, 33(1), 43-55. <https://doi.org/10.1177/073194871003300104>
- Eyberg, S. M., Nelson, M. M., & Boggs, S. R. (2008). Evidence-based psychosocial treatments for children and adolescents with disruptive behavior. *Journal of clinical child & Adolescent psychology*, 37(1), 215-237. <https://doi.org/10.1080/15374410701820117>
- Fu, W., Li, R., Zhang, Y., & Huang, K. (2023). The Impact of Social Support on Parenting Stress and Efficacy Among Parents of Children with Disabilities in China. *International journal of environmental*

- research and public health*, 20(3), 2133.
<https://doi.org/10.3390/ijerph20032133>
- Ginieri-Coccosis, M., Rotsika, V., Skevington, S., Papaevangelou, S., Malliori, M., Tomaras, V., & Kokkevi, A. (2013). Quality of life in newly diagnosed children with specific learning disabilities (SpLD) and differences from typically developing children: a study of child and parent reports. *Child: care, health and development*, 39(4), 581-591. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2214.2012.01369>
- Gordon, T. (2019). Parent effectiveness training: The proven program for raising responsible children. Harmony Books.
- Giofrè, D., Pastore, M., Cornoldi, C., & Toffalini, E. (2019). Lumpers vs. splitters: Intelligence in children with specific learning disorders. *Intelligence*, 76, 101380. <https://doi.org/10.1016/j.intell.2019.101380>
- Giuliani, F., & Jacquemettaz, M. (2017). Animal-assisted therapy used for anxiety disorders in patients with learning disabilities: An observational study. *European Journal of Integrative Medicine*, 14, 13-19. <https://doi.org/10.1016/j.eujim.2017.08.004>
- Greenspan, S. I., & Wieder, S. (2006). *Engaging Autism: Utilizing the Floortime Method to Enhance Children's Relational, Communicative, and Cognitive Skills*. Da Capo Lifelong Books.
- Guo, L., & Keles, S. (2024). A systematic review of studies with parent-involved interventions for children with specific learning disabilities. *European Journal of Special Needs Education*, 1-18. <https://doi.org/10.1080/08856257.2024.2421112>
- Hobfoll, S. E. (2004). *Stress, culture, and community: The psychology and philosophy of stress*. Springer Science & Business Media. Books.
- Kang, S. K., & Kim, H. J. (2013). Effects of parent effectiveness training program on family communication and flexibility of Korean parents. *Asian Social Work and Policy Review*, 7(3), 213-227. <https://doi.org/10.1111/aswp.12019>
- Lundahl, B., Risser, H. J., & Lovejoy, M. C. (2006). A meta-analysis of parent training: Moderators and follow-up effects. *Clinical psychology review*, 26(1), 86-104. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2005.07.004>
- Leung, C., Tsang, S., Heung, K., & Yiu, I. (2011). Effectiveness of Parent—Interaction therapy (PCIT) among Chinese families. *Research on Social Work Practice*, 19(3), 304-313. <https://doi.org/10.1177/104973150832171>
- Matos, M., Bauermeister, J. J., & Bernal, G. (2009). Parent-child interaction therapy for Puerto Rican preschool children with ADHD and behavior problems: A pilot efficacy study. *Family process*, 48(2), 232-252. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2009.01279>
- Putwain, D. W., Wood, P., & Pekrun, R. (2022). Achievement emotions and

- academic achievement: Reciprocal relations and the moderating influence of academic buoyancy. *Journal of Educational Psychology*, 114(1), 108. ID: 16043346100
- Pfeifer, M. A., Cordero, J. J., & Stanton, J. D. (2023). What I Wish My Instructor Knew: How Active Learning Influences the Classroom Experiences and Self-Advocacy of STEM Majors with ADHD and Specific Learning Disabilities. *CBE—Life Sciences Education*, 22(1), ar2. <https://doi.org/10.1187/cbe.21-12-032>
- Sadock, B. J. (2015). Kaplan & Sadock's synopsis of psychiatry: Behavioral sciences/clinical psychiatry (11th ed., pp. 648-655). Philadelphia, PA: Wolters Kluwer.
- Shah, H. R., Sagar, J. K. V., Somaiya, M. P., & Nagpal, J. K. (2019). Clinical Guidelines for the Assessment and Management of Specific Learning Disorders. *Indian journal of psychiatry*, 61(2), 211-225.
- Shek, D. T., & Ma, H. K. (2006). Design of a positive youth development program in Hong Kong. *International Journal of Adolescent Medicine and Health*, 18(3), 315-328. <https://doi.org/10.1515/IJAMH.2006.18.3.315>
- Sivrikaya, T., Karabulut, H. A., & Uçar, A. S. (2023). An Investigation of Specific Learning Disability Content Knowledge Competencies of Teachers In Different Branches. *Theory and Practice in Child Development*, 3(1), 17-36. <https://doi.org/10.46303/tpicd.2023.2>
- Sperling, R. A., Reeves, P. M., Gervais, A. L., & Sloan, J. O. (2017). Development and validation of the self-regulated Learning test anxiety Scale. *Psychology*, 8(14), 2295. <https://doi.org/10.4236/psych.2017.814145>.
- Seddighi, H., Naseh, M., Rafieifar, M., & Ilea, P. (2024). *Education of Afghan refugee children in Iran: A structured review of policies*. <https://doi.org/10.1111/chso.12620>
- Spijkers, W., Jansen, D. E., de Meer, G., & Reijneveld, S. A. (2010). Effectiveness of a parenting programme in a public health setting: a randomised controlled trial of the positive parenting programme (Triple P) level 3 versus care as usual provided by the preventive child healthcare (PCH). *BMC Public Health*, 10, 1-6. <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/10/131>
- Tan, Y., Lyu, R., & Lu, S. (2024). Reducing parenting stress in Chinese parents of children with learning disabilities with a mindful parenting program: A randomized controlled trial. *Research in Developmental Disabilities*, 151, 104794. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2024.104794>
- Ybañez, Y., Ponce, J., Recaña, J., Cañete, J. J., Opingo, K. M., & Mangubat, R. (2024). Parental Engagement in Supporting Children with Learning Difficulties. *British Journal of Teacher Education and*

Pedagogy, 3(2), 26-37. <https://doi.org/10.32996/bjtep>
Yang, D., Chen, P., Wang, K., Li, Z., Zhang, C., & Huang, R. (2023). Parental involvement and student engagement: a review of the literature. *Sustainability*, 15(7). <https://doi.org/10.3390/su15075859>

استناد به این مقاله: حامد، عبدالقاهر، فرامرزی، سالار، عابدی، احمد. (۱۴۰۴). اثربخشی آموزش کارایی والدین بر استرس والدگری و سرزندگی تحصیلی دانش آموزان مهاجر با اختلال‌های یادگیری خاص، *روان‌شناسی افراد استثنایی*، ۱۵(۵۸)، ۲۲۳-۲۵۴. DOI: 10.22054/jpe.2025.82505.2760

Psychology of Exceptional Individuals is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.